

העברית ברשות הרבים

מיום שהתעוררה היפפהה הנמה הזאת, שאנו קוראים לה הלשון העברית, מן התרדמה שהייתה שרויה בה קרוב לאלפיים שנה, ויצאה אל בין הבריות, עברו עלייה גלגולים רבים. בתקילה התהלה מנומנות, קצר פלגמאטית, מגמגמת ולא בטוחה עצמה, אחר כך, משתורгла למשך עם הסובבים אותה, נשתה מנומסת מאד, זהירה, ולבשה שלמות נאות שיצאו מן האפנה; עברו כמה שנים ונעשתה חופשית בתנועותיה, שובבה ועליזה, כל רואיה שמחו בה; ובעוורי השנים האחוריים היא כבר משלחת רסן, כמעט משתוללת, ולעתים קרובות משרכת דרכה לסמאות שפיטויים מסוכנים קורצים לה בהן. לשבחה צרייך לומר, שככל הגולגולים - ועbero מאז כבר יותר ממאה שנים - היא נשאה רעננה, מלאת חיים, בעלת מרצ בלבתי נלאה, ולא ניכרים בה כלל סימני הזדקנות.

קפיקת הדרך העצומה שעשתה מאז ימי העליה הראשונה ועד ימינו, ניכרת, כמובן, בכלל, הן בדיור והן בכתב.

אם בימי של בני יהודה אמר משכיל ירושמי מנומס, חבוע מגבעת קש ונודע עניבת פרפר, בלשון המקרא: 'אם נא מצאתי חן בעיניך, השקני מעט מים' - הרי היום אומר בחור תלאבבי מיווע, בחולצה בשרוולים מופשיים: 'אם לא אכפת לך, תביא שופס, בסדר!', ואם אמר אז מורה נעים הליקות מראשו-צלzion, לאשתו, בלשון המשנה: 'קונם, שאי את הנהנית לי עד שתתעניימי תבשילך', הרי היום אפשר לשם: 'אני מפרק לך את הצורה אם את לא שמה, ברגע הזה, מרק על השולחן!'. וכן בעיתונות: **בהתכבי** מישנת 1909, אפשר לקרוא, במדור "המודעה הקטנה", מודעה בנוסח זה:

עלם משכיל, יפה עיניים, למד באירופה, הולך בצד כל הימים, אין לו ידדים, רוצה העלם לדעת אם אין בארץ-ישראל עלמה יפה, משכילה, המרגשת גם היא בידידות. אולי תמצא חן בעיני העלם, והעלם ימצא חן בעיניה.

היום, במדור "היכרויות" או "התקשרויות" באחד המקומונים, היה אותו
עלם משכיל ועצוב, מוסר מודעה בלשון זו:

אקדמי, סקסי, עדין ורגיש, 23/178, מעוניין באקדמיה סימפטית
ומבוססת עם דירה, 21-25, להתקשרות רצינית.

וגם בספרות, הנוקטת לשון משופרת יותר, מובהמת יותר, התרחשה אותה
תמורה עצומה.

אסטר, בשול וכשלו של ברנו, אחד הרומנים הראשונים מחיי ארץ-
ישראל, שנכתב ב-1920, אומרת ליהזקאל חוץ:

מה אתה מדבר, יחזקאליה, מה אתה מירא אותי... אני יודעת רק כי
בלעדיך אין לי חיים... כל יום-העבודה אני הוגה רק בכך... אני לא
עשה כאשר תעסינה העלמות האידיאלייטיות, המדברות על
אידיאלים וمتכוונות לאחרת... אני - אין Achot בפה ואחת בלב
אצל... ודברים בעלה דיברתי די בעולמי... שב מעט עמדי, יחזקאליה,
מה אתה ירא?

ובספר סיורים של אחד מצעירים הסופרים, שהופיע לפני כנני השנה, כך מדברת
מייל שעה שהיא פותחת את הדלת לחדרו של מאיר:

התגעגעתי נורא, אתה לא רוצה להתחנן אז לא צרי, שיהיה איך
שאתה רוצה, העיקר שניהה ביחד... הם שכבו, וכשქם, חיכו לו כבר
במטבח מיכל וארוחת-הבוקר. - - - אה, כן, אמרה לו מיכל אחורי
ששתפו את הכלים, הקופסאות גפרורים האלה שהוחזק בפנים את
הטיפול-עניינים, נפלו מן המדף שהזقت את החמאה והזוכיות
נשברו, אז זרקתי אותם לפח... את רוצה להגיד לי שברת את כל
הארבע ארגזים? - אתה דפוק בראש, מאיר, פשוט דפוק בראש... - מה
עשית? היה לי חומר מה-זה טוב!

מה-זה טוב, או מה-זה מטריף וכדומה - זהו סלג של הימים האלה,
כਮובן; אבל התחלופה של הסלג אצלנו היא כל כך מהירה, שלא רק ביטויים
כמו טבל, זנג, התלבש עליו, נשבר לי, הלא פיין, יצאו מזמן מה雄厚,
אלא גם זה לא הקטע שלי, או עשר, או מגניב, שرك אטמול היי בפי כל, כבר
נסמעים כאנכרוניסטיים. כך שאיני יכול לדעת מה בא היום, האחד בדצמבר,
במקום מה-זה טוב.

צריך לומר שם כי מאז ראשית תחיית הלשון בארץ, טיפחו וריבבו אותה מורים וסופרים ומתרגמים ועורכים ולומדים ייחכמים - ועשו זאת מתוך אהבה רבה ומסירות אינטלקט - הרי רוב גידולה היה רפואי, משתרגם ומשתרע לכל עבר, ובא לה מן הרחוב והשוק, מגני הילדים ומחצרות המושבות והקיבוצים, מאוהלי הפלמ"ח ומהנות צה"ל ומבתי הקפה ובימות הבידור, ללא ציאות לכליל הדקדוק והתחריב, ולעתים מתוך התמדדות גלויה נגדם. ואם בימי קדם אספה העברית אליה והטמעה בתוכה מילים מן הארכאית והפרסית והיוונית והרומיית, עד כדי כך שאדם האומר סנדל, או נפל, או פיות או פיש, או קולמוס או פולמוס - אינו חש כלל שבאו מן היוונית - כך צברה והטמעה בתוכה העברית של ימינו מאות מילים וניבים מן היידיש והערבית והאנגלית והצרפתית, כך שראשאים אלו לפנץ ולדסקט ולפרגון ולפלרטט, ללא שום נקיפות מצפון; ועוד כדי כך נטה הלשון העכשוויות היתרים לעצמה, שזוווגה מיני זיווגי כלאים, מין בשאיינו מינו, כמו "ניאו-יהודית", "פושט-ציונית", "היפר-שוק", "סופר-מנול", "אולטרה-נבזה" - שכולם עשויים לעורר בנו אקסטרה-פלצות.

כאן עלי לומר שהוא בזכותו האקדמית, שיש לי הכבוד להיות חבר בה. יש משפטים קדומים המכימים שורש כל כך עיקש בזיכרון, שקשה לעקור אותם יותר משקשה לעקוור שן סכלות. אחד מלאה הוא זה, שהاקדמיה היא מוסד שמרני, מאובן, מין מורה קפדן מן הסוג הישן, או שוטר העומד על המשמר, או לפחות פחק של שמורות הטבע, כך שככל פרח עיתונאים מרשה לעצמו לידיות בה אבניים ולהתקלט בה.

אין שקר גדול מזו. כי עצם תכליתה ותמציאות פעילותה של האקדמיה, הם החידוש והקידום והבנייה. ריבות מילים ומוניינים חידשה והמציאה האקדמיה, בכל מקצועות החיים, ברפואה ובספרות, בצבאות וב מדיניות, בטכנולוגיה ובמלוכה, במדעי הטבע ובמדעי הרוח, שהם שגורים היום בפי כול, ושלא אפשר היה בלעדיהם. מי יודע שמיילים נפוצות כמו קלטת, תשדר, שדולה, עיצומים, ייסוף ופיקחות, חיוג ותיעוד, מצבר ומדחס, מיתון ומחדל - אם להביא רק טיפה מים - הן מילים שהاקדמיה המציאה, לאחר מחשבה רבה, שיקולים ודיונים, בوعדותיה ובמליאתה? וכך, שכשם שMESSIEHE זירדן מ"גס הוא באצלים" אמר שיותר מארבעים שנה הוא מדבר צרפתית ולא ידע שהוא מדבר פרוזה, כך יכול גם דבר העברית לומר שכך וכך שניים שגורות בפי מילים אלו ואלו ולא ידע שהוא מדבר "אקדמית".

לא זו בלבד שהاקדמיה אינה מורה זעום עפפאים ולא משגיח על הנסיבות,

אלא שהיא ענוותנית מайн כמוה. הוועדות שלה עושות את עבודות הנמלים שלhn באין רואה, בחדרי חדרים, נחבות אל המילims, ושלא על מנת לקבל שכר ; וככל-כולה שלחנית כל כך, שהיא שומעת באורך רוח ובאופן רב את כל השגיאות היוצאות מפי חברי הכנסת ושרי ממשלה ולא מעירה להם על כך, ושומעת את ראש הממשלה אומר פניהם במקום פניהם ומציג במקום מציע, ומפני כבodo מחרישה ומעלימה אוזן ; וסובלת בשקט את העובדה שעיתון הילדים הנפוץ נקרא "צ'ופר" ולא בשם עברי, ושהמסעדה של העיתונאים העבריים בבית סוקולוב נקראת "ניוז" דזוקא, משום שלא נמצא מקבילה עברית לניאו, ושמרכז הקניות הגדל בעיר העברית הראשונה נקרא "דיזנגוף סנטר" דזוקא, מפני שאין תרגום עברי נאות לסטנטור, וכו' ; ואין האקדמיה, ברוב ענותה, מוכיחה את העיתונאים על העשבים השוטים הפושטים וمتרבים בשודתיהם עד שעוז מעת יחנקו כל עץ נתן פרי למיניו, כגון שהם משתמשים בפעם המידי- יודע- כמה בביטוי המטופש הפעם המידי- יודע- כמה, או בסם הכלל, או בחלומות רטובים, או בתחשת בטן, או ברוגלייט קרות ; או שמאירים פנים למשפט כזה, למשל, שמצאתי לפני זמן מה כתבה באחד המקומונים הנפוצים ביותר במדינה :

הנדץ הראשון שנולד לה זיכה אותה בטיטיטל סבטא, זה היה **سورפריז**
גודול בשביבה, בייחוד שהוא נולד לבן הפייבורייט שלו.

ובכן גם אני לא רוצה לפגר אחר רוח הזמן, ואסיים את דבריי בעברית אף- טו-דייט, ביחס מול קומביינה זאת של סלברייטיס, ובנוחות של כבוד הנשיה, שאומרים עליו שהוא סחבק לאלה. שמתי לב, שבקטע הזה, של לאומיים, העריתינג האחרון הראהשמי שמדובר יותר סטייל, יותר קלאסה, זוכה ליותר פופולריות, אז בטוח שגם אני לא מוכן לוותר על זה. ובכן, יהיה זה אנדרטיטימנט אם אומר שאני שופט על בעברית חיה, ממש דלוק עליה. נכוון שיש לנו את התני"ץ ויש לנו את התלמוד וכל זה, אבל אלה שפה זה שפה שכולם מבינים בה כל أيامם, מפני שהיא בדיקת מה שרלוונטי בשביבנו כאן ו אצלנו. ואם כי הטריגר לנואם הקצר שלי היה ארבעים שנה לאקדמיה שלנו, אני חולב שהעיקר הוא העתיד ולily יש את הביטחון שבקרוב מאוד, בייחוד שאנחנו לא דוחים על הסף את השלים ומגיעים אל הרף של תקופת חדשנה, יהיה קאמ-בק לעברית היפה והנכונה והاكتואלית של בר-יהודה ושל כל הברנגייה מן הימים היפים ההם. אמן ואמן. שיהיה לכם יום טוב. בי.